

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944) (28)

door Roger JANSOONE

28. ONTVOOGDING VAN DE VROUW : DOORBRAAK OP ALLE FRONTEN ?

“L’illusion serait de *se croire* important, alors que la vérité, c’est de trouver chaque jour *les petits bonheurs* qui, accumulés, vous rendent *vraiment* heureux ! ”(1)
(dixit een ex-directiesecretaresse bij de Belgische regering in ballingschap te Londen)

“When a guy is ambitious and out in the public arena, that’s O.K. But *when a woman* suddenly does it, you are all like ... well, *why* is she doing that ??”

(president Barack Obama, 1.11.2016)

Andermaal een “terra incognita” ?

Swetlana Alexijewitsch (Nobelprijs Literatuur 2015) is destijds op een ongewone en onvoorziene manier ertoe gekomen om zich op het schrijverspad te begeven. Zonder W.O.2 zou dit waarschijnlijk zelfs nooit gebeurd zijn. Doch na het beëindigen van de krijgsverrichtingen stelde zij met ongenoegen vast dat in de Sovjetpers en ook in de officiële geschiedschrijving de rol en het belang van de talloze vrouwelijke militairen van het Rode Leger gewoon werd doodgezwegen. Het was alsof zij nooit in het leger hadden gediend. In werkelijkheid stonden zij vaak *in de frontlijn*, met een vreselijk hoge tol aan gesneuvelden, gewonden en verminkten. Waren zij dan enkel nuttig geweest als “Kanonenfleisch”? Allengs werd zij zodanig verontwaardigd dat zij besloot er “iets” aan te doen. Wat precies wist zij nog niet zo dadelijk. In elk geval begon zij met het interviewen van hen die het overleefd hadden. Het werden uiteindelijk honderden interviews, meestal stiekem en bijna in het geheim, want onder het onberekenbaar regime van Stalin was het zowel voor haarzelf als voor die vrouwen maar best indien dat *zeer discreet* kon gebeuren, want je wist immers nooit ... Uit al dat bronnenmateriaal is dan haar eerste boek ontstaan. Nadien is zij voor haar andere boeken (zoals over Chernobyl) op dezelfde manier te werk gegaan. Zij stelde ook vast dat in een land zonder slachtofferhulp, interviews - of gewoon een gesprek - vaak eigenlijk een *psychotherapeutische* functie kregen. Die vrouwen konden eindelijk praten over wat hen al zo lang frustreerde, zelfs traumatiseerde. In plaats van, zoals iedere auteur, de pen ter hand te nemen, legde zij haar oor te *luisteren* en noteerde zij aandachtig wat zij zo allemaal wist te vernemen. Wat men in het Frans noemt *l’écoute active* : goed luisteren begint met te zwijgen, zodat de ander zijn/haar verhaal kan doen. En een goede luisteraar heeft ook een sterk inlevingsvermogen. Met *journalistieke* methoden verkreeg Swetlana de “grondstof” die zij nadien *litterair* kon verwerken. Eigenlijk ongeveer in het spoor van de middeleeuwse kroniekschrijvers. En een beetje zoals auteurs met hun publicaties in “De Plate” het ook al vaak geprobeerd hebben.

Deze bij ons minder bekende auteur heeft hiermede de vinger op de wonde gelegd omtrent “een oud zeer”, dat in de moderne geschiedenis teruggaat tot Florence Nightingale tijdens de Krimoorlog en daarna de Victoriaanse *suffragettes*, tot de inzet van verpleegsters aan het front in W.O.1 en van arbeidsters op het thuisfront (tot zelfs in de kolenmijnen!), en dan het massaal (en noodgedwongen) inschakelen van vrouwen voor de geallieerde oorlogsinspanning tijdens W.O.2, zowel in uniform als in burgerdienst of in de fabriek. Zij deden dat soms op levensgevaar of met risico van blijvend letsel, zowel lichamelijk als geestelijk. Maar na het

einde van de oorlog was het telkens opnieuw “business as usual”, dat was althans de bedoeling, terug naar het traditionele rollenpatroon in de taakverdeling en in de rangorde tussen man en vrouw. Doch dat lukte niet meer zo best. Er was onopgemerkt een *doorbraak* ontstaan, niet zozeer door toedoen van de vrouwen zelf ... maar veeleer ingevolge hun ongewone en uitzonderlijke militaire of civiele *inschakeling* in twee opeenvolgende wereldoorlogen.

Maar of het nu in de Sovjet-Unie was of in het Westen, historici hadden hiervoor weinig of geen aandacht. Trouwens, al de hoofdrolspelers waren mannen. In louter *individueel* opzicht was dat ook zo, want zowel in het leger als in verzetskringen, zowel bij de overheid als in de industrie, zowel in het verenigingsleven als in het huwelijks- en gezinsleven, waren er voor vrouwen enkel *ondergeschikte* baantjes of rolpatronen weggelegd. Indien er dan toch ergens een doorbraak heeft plaats gevonden, dan is dat voorzeker *collectief* gebeurd. Want je kon er niet naast kijken dat talloze vrouwen op alle mogelijke manieren en plaatsen zich belangloos hadden ingezet en een belangrijke bijdrage hadden geleverd voor de geallieerde oorlogsinspanning, ... of als huismoeder voor het in stand houden van minimale behoeften inzake voedselvoorziening (wat maatschappelijk van enorm groot belang was!).

Maar qua geschiedschrijving blijft hierin een grote leegte bestaan. Het is nu niet de bedoeling om in het kader van deze vervolgsérie dit te gaan opvullen. Het gaat er enkel om, zeer summier even de aandacht erop te vestigen en enkele *knelpunten* aan te raken. Daar het gaat om een *zeer algemene* problematiek, beperkt dit relaas zich *niet tot Oostende*. Want de vrouw, waar dan ook, had nagenoeg *overal* dezelfde problemen. In ieder geval mag deze vervolgsérie *niet worden afgesloten zonder* hierbij even stil te staan. Al was het maar omdat ruim de helft van de bevolking bestaat uit vrouwen !

“Ville de Londres”

Ook al moet deze vervolgsérie zich beperken tot Oostende, toch mag wel even een “zijsprongetje” gemaakt worden naar de vluchtelingen die in 1940 “aanspoelden” in Londen. Vissers werden samen met hun schip en gezin ondergebracht in vissershavens, terwijl de overigen veelal terechtwamen in Londen. Want zoals reeds in 1914 wou de Britse regering de komst van al die *refugees* zo “utilitair” mogelijk aanpakken. *Daarnaast* had de Belgische regering dringend behoefte aan medewerkers, in nog op te richten mini-Ministeries (en aanvankelijk fungeerde de “overspoelde” Ambassade min of meer als dusdanig!). Of het ging om 8 miljoen Belgen, of om nog geen honderdduizend landgenoten *buiten* bezet gebied (in Engeland, Kongo of elders in de wereld), de verantwoordelijke Overheid moest steeds kunnen beschikken over een *overheidsapparaat* (dat bij schaalvergroting wel niet in evenredige mate moet aangroeien!). Of met andere woorden : *voor jonge vrouwen* bood zich hier een *unieke* kans aan om in overheidsdienst te treden, niet langer enkel als typiste, klerk, bode of koffiedame, ... maar al meteen als directiesecretaresse, met voor het eerst ook het vooruitzicht op verdere loopbaanmogelijkheden. Niet omdat die Ministers nu plots feministen werden, maar heel eenvoudig omdat zij ten spoedigste moesten kunnen roeien met de weinige riemen die ze nog hadden, ... en bestaande vooroordelen moesten hierbij kunnen wijken. *Cherchez la femme !*

Maar in die tijd was dit, zeker in burgerkringen, nog niet zo evident, wel integendeel! Ieder meisje werd toen klaargestoomd voor een huwelijk met “een goede partij”, voor een “deftig” huwelijks- en gezinsleven samen met de man als “kostwinner”. Een beroepsleven, wat dan

ook, kwam hierbij niet in aanmerking! Een Franstalige landgenote getuigde hierover : “Etre *secrétaire* était assez mal vu à l’époque, même en temps de guerre, car on croyait que toutes les employées étaient instruments de plaisir pour leurs employeurs! Par ailleurs, je fus dans la famille la première femme à exercer une profession *hors de la maison*! Figurez-vous! On n’imagine pas, de nos jours, que j’eus à cacher à mes tantes et mes oncles le *déshonneur* de travailler pour gagner ma vie et, de toute façon, pour gagner un supplément pécuniaire vis-à-vis du manque à gagner du fait que nous étions des réfugiés dans un pays complètement étranger” (2). Ja, dàr wrong zeer duidelijk het schoentje ! *Joli monde* !

Onder die secretaresses in Londen waren er onvermijdelijk Oostendse vrouwen, want Oostende was daar en elders goed vertegenwoordigd en vormde er op minischaal “het andere Oostende” (zoals al tijdens W.O.1, met een nog grotere uitwijking naar Engeland, ook al verbleef de toenmalige regering in ballingschap in Frankrijk). Denise Willaert (in 2012 overleden en jarenlang lid van “De Plate”) was een nicht van mijn vader en bijgevolg heb ik haar goed gekend. Maar toch niet goed genoeg, want over haar oorlogsverleden destijds in Londen was zij zeer zwijgzaam (blijkbaar een vertrouwelijke functie bij een niet nader genoemde Minister). Het is buitengewoon jammer dat zij geen memoires of een andere getuigenis hierover heeft achtergelaten. Ik heb de indruk dat het al die secretaresses (vaak op sleutelposities) zodanig werd ingeprent om in oorlogstijd uitermate “discreet” te zijn (“Feind hört mit!”), dat zij *nadien* gewoon *verder* zeer discreet, gesloten en erg zwijgzaam gebleven zijn.

Die plots opdagende (en feitelijk uitdagende) secretaresses werden door Londense Oostendenaars al gekscherend “de mamzels van de Ville de Londres” genoemd , naar de gekende handelszaak aan het Wapenplein, een bedrijf dat goed opgeleide verkoopsters in dienst had, voor die tijd al een grote vooruitgang qua dienstverlening aan de klant. Die *andere* “Ville de Londres” heeft haar stempel gedrukt op het dagelijks leven van de Belgen in Londen. Het bewijst dat vrouwen niet overal werden tewerkgesteld in ondergeschikte baantjes. Weliswaar werd een secretaresse niet beschouwd als een kaderpersoneelslid, maar het scheelde vaak niet veel. In Londen bestond de regering in ballingschap uit een handjevol Ministers, met plots en in toenemende mate belangrijke verantwoordelijkheden en opdrachten, waardoor zij ertoe verplicht waren veel te *delegeren* aan medewerkers die zelf al niet talrijk waren. Nog nooit heeft toen zo weinig overheidspersoneel zoveel gepresteerd ! (“never so few”..., een suggestie voor de huidige regering ?). Daaronder waren er nogal wat vrouwen, van wie sommigen feitelijk allengs een *sleutelpositie* hebben ingenomen. Vrouwen aan de macht ! Die “mamzels van de Ville de Londres” zijn doorgaans heel hun leven “mamzel” gebleven, ongehuwd. Als vrijgevochten vrouwen konden zij zich na hun terugkeer wellicht niet aan een man binden. Of misschien waren zij iets te veeleisend geworden, zodat de ware Jacob nooit kwam opdagen ?

De vrouw aan het thuisfront

In Londen ging het slechts om een kleine, zij het wel invloedrijke minderheid (die zich allicht ook na de oorlog nog heeft doen gelden na terugkeer in België). Maar de overgrote meerderheid van de vrouwen behoorde tot het “thuisfront” in België. Dit was “the silent majority” van huisvrouwen die dagelijks een verbeten strijd moesten voeren om hun gezin in leven te houden. In deze vervolgserie is hierop reeds uitvoerig ingegaan, zodat we hier niet in herhaling moeten vallen. Maar het volstaat nogmaals nadrukkelijk te onderstrepen, welk een *cruciale en vitale* rol zij toen gespeeld hebben.

Het is opvallend dat *in Engeland* de Belgische huisvrouwen in een gelijklopende situatie verkeerden. Weliswaar “ongeveer”, uiteraard waren er verschillen, vooral in de voedselvoorziening, eveneens gerantsoeneerd maar dan toch nooit zo schaars als in België. Doch ook daar werd de vrouwen op het hart gedrukt spaarzaam met alles om te springen, zoals “saving fuel by using less coal, coke, gas and electricity” en ook met textiel, zoals blijkt uit de “New official list of coupons needed for clothing and footwear”. Een andere affiche gaf raad inzake “How to save time in getting your new ration books”. Want “*time is money*”. Er was toen ook nog geen rookverbod, en het hoeft dan ook niet te verbazen dat een andere affiche er de aandacht op vestigde dat “when everyone curtails his *or her* war-time smoking, then cigarette production will provide a regular supply for all!”. *Smoke gets in your eyes!*

Naarmate mannelijke arbeidskrachten steeds schaarser werden, moesten Britse werkgevers uitzien naar vrouwelijke werknemers, en dit niet alleen bij eigen volk maar ook bij de “foreigners”. Nogal wat Belgische vrouwen zijn dan beland in fabrieken, vooral munitiefabrieken, die op volle toeren draaiden want bij de R.A.F. en de USAF was de vraag naar bommen en munitie onverzadigbaar!

Vrouwen in uniform

Totaal nieuw was het opduiken van vrouwen in uniform, in België uiteraard enkel vrouwen van het Duits hulppersoneel, niet zo talrijk (en dus ook niet zo zichtbaar) want veelal ingeschakeld achter het Oostfront. Verzetsvrouwen droegen vanzelfsprekend geen uniform (ook niet na de bevrijding!) en hadden ondergeschikte baantjes als koerier of in de sluikpers. Slechts zeer weinig verzetsvrouwen zijn doorgedrongen tot in de top van het georganiseerd verzet, en dan uitsluitend in de clandestiene “lifeline” voor neergehaalde geallieerde piloten en boordpersoneel. En na de oorlog werd aan hun rol en betekenis weinig of geen ruchtbaarheid gegeven. Zij pasten immers niet in het traditionele plaatje van de ondergeschikte en onderdanige vrouw. *Anyway, carve her name with pride ...*

In het geallieerde kamp ontstond een ware toevloed van vrouwen in uniform, met overall affiches “Sign up with the WAAF!” of “Win the war with the WAAF”. Naarmate de Britse verliezen (doden, gewonden, vermisten, krijgsgevangenen) toenamen... en nieuwe jaarklassen zich nog nauwelijks konden aandienen, werd noodgedwongen steeds meer gezocht naar vrouwelijk militair personeel voor administratieve, logistieke en aanvullende taken achter het front en op het thuisfront. Dit was ook zo in de USA, doch daar niet zozeer omwille van verliezen (die er ook wel waren) doch veeleer omdat oorlog *wereldwijd* moest gevoerd worden op gigantische fronten, zowel in de Stille Oceaan als in Europa en Noord-Afrika, ... wat zelfs voor de USA een enorme oorlogsinspanning vergde!

Die vrouwen in uniform droegen echter geen wapens en hebben trouwens nooit een opleiding gehad in het hanteren van vuurwapens en munitie. De enige uitzondering (mèt de USSR) waren de geheime agenten van de OSS die gedropt werden “behind enemy lines”, vooral in Frankrijk. Dit is dan wel een hemelsbreed verschil met de hedendaagse evolutie, waarbij in toenemende mate nu ook vrouwen “*manu militari*” worden ingeschakeld in gewapende conflicten. En meestal met goed gevolg, getuige hiervan het feit dat in het Nabije Oosten vrouwelijke Koerdische verzetstrijders en vrouwelijke christelijke milities vrij succesvol ingezet worden tegen de I.S. *Annie get your gun!*

In Groot-Brittannië droegen vrouwen niet enkel een legeruniform. In uniform waren er ook nog buschauffeurs, “ticket collectors”, treinbegeleiders, verpleegkundigen, “constables”,

brandweer- en noodhulppersoneel, beroepen waarin het mannelijk element nagenoeg was verdwenen. En na de oorlog zou het nooit meer worden zoals voordien. De klok zou niet meer opnieuw achteruit gezet worden! Zo dachten veel vrouwen, maar de weerstand bleek toch nog taai te zijn !

Vanzelfsprekend werden al die vrouwen in uniform niet meteen een populaire meidengroep “à la K3” en al evenmin een verleidelijk “Temptation Island” (en dat was uiteraard ook niet de bedoeling!), maar ze spraken toch al vlug heel sterk tot de verbeelding van al die jonge mannen aan en achter het front, die - totaal anders opgevoed - nu wel *met andere ogen* begonnen aan te kijken tegenover het fenomeen “vrouw”! Vaak met respect, ontzag en waardering voor kranige vrouwen die ook in moeilijke en soms gevaarlijke omstandigheden flink “hun mannetje” wisten te staan! Anderzijds voelden oudere vrouwen zich onvermijdelijk meestal onwennig en zelfs ongemakkelijk ten aanzien van al die jonge vrouwen die zo maar plots “uit de band sprongen”. *Oh my God, what's going on ?*

De vrouw op een keerpunt

In elk geval waren alhier na de bevrijding al die in een keurig uniform uitgedoste vrouwen toen werkelijk opzienbarend! En dit zou kennelijk een *metafoor* worden voor de gestadige evolutie die zich nu verder zou doorzetten. De lange en moeizame weg naar de maatschappelijke ontvoogding van de vrouw ! Werd dit nu een echte *doorbraak* op alle fronten ? Nog niet onmiddellijk, ofschoon eigenlijk niet meer te stuiten en zeker niet meer weg te denken. Want waar een wil is, is een weg !

Onmiddellijk bij de dolle bevrijdingdagen in september 1944 werd die “weg”, zonder ook maar enige “gêne”, ten overvloede aangetoond door de onvoorstelbare manier waarop de geallieerde bevrijders werden “binnengehaald” door horden uitgelaten en uitzinnige vrouwen ! De eigen mannen stonden er duidelijk enkel nog bij “voor spek en bonen”. De pantserwagens en jeeps werden door juichende en zingende vrouwen “stormenderhand” veroverd en ingenomen (of volgeladen?). Er werd gezoend, gekust en omhelsd dat het een lieve lust was! Die *onzedige* tonelen had men nog nooit aanschouwd! En er gebeurde ongetwijfeld nog heel wat meer, maar dan niet ten aanschouwe van iedereen ! Pers en overheden wisten exact wat ze ervan moesten denken, maar hadden kennelijk niet het lef om dat ook openbaar te gaan verkondigen. Tja, het zou wel koelen zonder blazen. En uiteindelijk zouden “de (on)gestelde overheden” het heft toch weer in handen nemen. *Il faut que jeunesse se passe ...*

Na de bevrijding had men de mond vol over democratie en zelfs nog méér democratie, ... maar hoe rijmde je dat te saam met het onaanvaardbaar feit dat er zowel hier als in de meeste buurlanden nog steeds *geen vrouwenstemrecht* was ?? De verklaring hiervoor moest ongetwijfeld gezocht worden bij de *linkse* partijen, zowel socialisten als communisten. Zij waren op dat delicaat terrein immers erg *behoedzaam* omdat zij reeds na W.O.1 gemerkt hadden dat in Duitsland de centrumrechtse regering *toen al* dadelijk het vrouwenstemrecht had ingevoerd, niet vanuit een onweerstaanbare drang naar feminisme (er zat uiteraard geen enkele vrouw in de regering en al evenmin in het parlement), maar heel eenvoudig om alzo een *electorale* dam te kunnen opwerpen tegen het snel oprukkend links arbeidersfront, ervan uitgaande dat vrouwen toen (vooral op het platteland en in provinciestedjes) behoudsgezind waren en zeker niet militant links ! Vervolgens hadden zij ook vastgesteld dat het kiezerspubliek van die “charismatische” Hitler overwegend uit vrouwen bestond (de mannen waren, naast het uitbrengen van hun stem, veeleer goed voor het “vuile werk” bij de

knokploegen van de SA). Na de machtsovername van Hitler in 1933, toen links razendsnel werd uitgeschakeld, bleven zij met een aanslepende kater zitten! Voor de linkse partijen dus reden genoeg om nogal weigerachtig te staan (en te blijven) tegenover het invoeren van het vrouwenstemrecht. Zij zagen reeds de CVP de volledige meerderheid verwerven in de Kamer van Volksvertegenwoordigers om vervolgens een homogene CVP-regering te vormen, wat inderdaad gebeurd is in 1949, mede onder invloed van de Koningskwestie ... maar toch niet toevallig bij het invoeren van het vrouwenstemrecht (26 juni 1949, een historische datum !).

“La Wallonnie chante ?”

De stuwende kracht kwam vooral vanuit Wallonië. Voor *sociologen* is dat interessant omdat een *maatschappelijk* fenomeen hiervoor een verklaring lijkt te leveren. Het was immers zo dat, in schrille tegenstelling tot het “Germaanse” Vlaanderen (cfr. “Flamenpolitik!”), in Wallonië de tienduizenden krijgsgevangenen *slechts na mei 1945* terugkwamen “naar hun haardsteden”. Maar was er daar nog de klassieke “moeder aan de haard”? Gedurende vijf eindeloze jaren hadden Waalse vrouwen “de broek moeten dragen”, de rol overnemen van gezinshoofd, kostwinner en opvoeder van kinderen. Ook werd er wel wat “vreemd gegaan”, ja (*pourquoi pas?*) soms zelfs met “un boche” (je bent jong, en je wil ook nog wel eens wat!). Maar in ieder geval waren zij (ongewild en onvoorzien) nu *feitelijk* “onafhankelijk” geworden, ... en hun nieuw verworven “status” gingen zij niet zo maar weer afstaan, niet voor een man van wie zij veelal “vervreemd” waren. “Ah, te revoilà, toi!”. Na vijf jaren opsluiting in erbarmelijke omstandigheden, waren die mannen ook niet meer dezelfde als voorheen, geplaagd door psychische stoornissen, met agressief en opvliegend gedrag en buien van moedeloosheid en depressie. Ook lichamelijk waren ze er dikwijls slecht aan toe, vermagerd, uitgeput en in elk geval niet meer in topconditie. Na een “periodieke onthouding” van vijf jaren waren er tevens nefaste “bijverschijnselen” ... die een normaal huwelijksleven zeker niet ten goede komen. Waar bleef in die vernederende en krenkende toestand de trots en de fierheid van de man? Welke historicus (... of specialist in psychoanalyse) kan beschrijven wat eigenlijk echt de *impact* is geweest van vijf jaren krijgsgevangenschap ?? Er zijn toen veel huwelijken kapot gegaan (bij Hitler moest alles “kaputt!”). Veel vrouwen die echtscheiding aanvroegen, hadden zelfs niet eens een behoorlijk vast inkomen. Zij wilden gewoon weg van die man, zo vlug mogelijk! Maar *ook de kinderen* waren vervreemd van hun vader ... of stonden zelfs tegenover een vreemde man die zij nooit gekend hadden. In die gebroken gezinnen is de afwezige vader dan ook nog slechts een verre en vage schim gebleven. Een ongeveer gelijkaardige toestand heb ik gekend tijdens mijn legerdienst in het naoorlogse Duitsland. Want ook daar was de traditionele vaderfiguur erg gehavend uit de oorlog gekomen, “grausam verwebt mit der verzweifelten Suche nach einem richtigen Abschied von Gestern” (3). Het was toen ook dat ik merkte dat dit pijnlijk fenomeen ook buitenlanders was opgevallen. Een Amerikaanse officier die na de oorlog een tijdlang gestationeerd was in Franstalig België, zag dit zo : “This was a shift from male dominance to female equality. It precipitated a masculinity crisis. It lowered their sense of self. In their family life they could no longer do what men were supposed to do” (4). *Oh, mein Papa !*

Als dusdanig was dit maatschappelijk al erg genoeg, maar dit werd nog *aangewakkerd* door massale terugkeer van de vrijwillig of verplicht tewerkgestelden uit Duitsland (en dat waren er nogal wat!). Weliswaar kwamen zij ook in Vlaanderen terug, maar hier had men niet dat bezwarend *extra-effect* dat zo typisch was voor Wallonië, en was er overigens over het algemeen een beter *opvangnet* via allerlei instellingen, verenigingen en organisaties waaraan “arm Vlaanderen” (vooral via de Kerk) altijd zo rijk geweest is, met vooral ook de toen nog alom

tegenwoordige invloed van toegewijde parochiepriesters die door huisbezoeken in probleemgezinnen de scherven nog wel wisten te lijmen (thans raadpleegt men hiervoor een huwelijkschirurg, uiteraard mits betaling). Hun toestand was zeker niet vergelijkbaar met die van krijgsgevangenen, maar toch waren *ook zij* gescheiden geweest van hun gezin, en dit in moeilijke en ongezonde omstandigheden en voorwaarden. Doch ook bij hen ontstonden in Wallonië problemen bij hun “blijde terugkeer”, met *cumulatief* insgelijks een intense maatschappelijke weerslag, *samenlopend* met die van de ex-krijgsgevangenen. En de vele *vrijwillig* tewerkgestelden werden ook nog verontrust als vermeende “bedrijfseconomische” collaborateurs! Alzo hebben *beide* fenomenen - sociologisch gezien - elkaar versterkt en hevig aangewakkerd. In Wallonië kwam bovendien de tweespalt en de haat tegen de bourgeoisie, een dominerende klasse (meestal “très catholique”) die reeds in de jaren dertig overhelde naar REX en zich voor een flink deel geschaard had achter het naziregime via ideologische, militaire en/of (vooral) economische collaboratie, en die zich na de oorlog politiek wist te hergroeperen via “les baronnies du PSC”, een conservatief, reactionair en antisyndicaal bolwerk in een overwegend linkse regio. “Un bon PSC, ça vaut le détour!”. Ook deze doorgaans doodgezwegen factor heeft dat spanningsveld in een sterk vertroebelde samenleving nog eens extra aangewakkerd. *La Wallonie ne chantera pas ...*

Hier in Vlaanderen (“zingend volk, groot volk!”) hebben wij in al onze zorgeloosheid omtrent het ander landsgedeelte (én de zorg om de eigen Vlaamse “grieventrommel!”) blijkbaar nooit beseft, welke persoonlijke drama’s zich daar toen in Wallonië (en deels ook in Franstalig Brussel) zo allemaal hebben afgespeeld! Het agressief en militant gedrag van de Waalse arbeiders in de jaren vijftig en zestig vindt misschien ook hierin een verklaring? Was dit een uitlaatklep voor “iets” dat veel dieper in de Waalse samenleving verscholen lag? Is dat ergens ook een verklaring voor “le ressentiment farouche” in Wallonië tegenover echte of vermeende ex-collaborateurs en hun nabestaanden en sympathisanten, ook t.o.v. Vlaanderen? Met af en toe een zure oprisping tot in het Parlement! *Quae tempora, quae mores!* De hardnekkige nasleep van het naziregime heeft een lange adem ...

In Vlaanderen ondergingen relaties geen drastische gedaanteveranderingen. In de strijd voor het voortbestaan in oorlogstijd waren man én vrouw goed op elkaar ingespeeld ... en hadden zij in die noodsituatie elkaar nog beter leren kennen en waarderen, zeker in Oostende, in het *Sperrgebiet*, waar het dagelijks leven tijdens de bezetting nog moeilijker was dan elders in het land. Maar dat neemt niet weg dat *ook in Vlaanderen* de vrouwen niet meer overal zo maar ertoe bereid waren, zich opnieuw te gaan schikken in de rol van de onderdanige huisvrouw en moeder aan de haard. Want *ook zij* hadden tijdens de bezetting zich moeten doen gelden op een manier die zij voorheen zeker niet gewoon waren! En zelfs wij, vrijgevochten en weerspannige oorlogskinderen, waren nog moeilijk vergelijkbaar met de brave “communieprentjes” van de jaren dertig. Vaders wil is wet?

Het waren vooral de vrouwenorganisaties die het voortouw namen. Zelfs de K.A.V. (zeker geen “dolle Mina’s!”) organiseerde landelijk een petitie aan de Eerste-Minister, waarin nogal heftig aan de kaak werd gesteld en veroordeeld “de *ijdele beloften* die al decennialang door mannen en partijen zijn gedaan”. En zij voegden er aan toe: “Vier jaar lang hebben vrouwen en moeders de bevolking gered van hongersnood, langzaam wegwijnen, tekort aan kleding, moreel verval en verraad. Zij verdienen het daarom niet om door de overheid *als minderwaardig* te worden behandeld!”

Sign up with the **WAAF**

...and line up with the **RAF**

Make your field of duty the flying field. The W.A.A.F. will put you right in the war beside the men of the R.A.F. helping them to hammer the Hun.

Women are wanted in their thousands. Fifty different types of job are waiting to be done, and you can take your pick. Administratives . . . Meteorologists . . . Radio Operators . . . Clerks of many kinds . . . Drivers . . . Telephone Operators . . . Aircrafthands . . . Batwomen . . . Cooks . . . and many other jobs for you to choose from. Remember, lack of experience is no handicap. The W.A.A.F. will train you.

Join the W.A.A.F. today and hit back for Britain!

The age limits for all trades are 17½ to 43 with few exceptions, or 49 in the case of ex-service women. Go to the nearest Combined Recruiting Centre (address from any Employment Exchange) or fill in the coupon for illustrated leaflet giving full particulars.

NAME.....
ADDRESS.....

To Air Ministry Information Bureau, Kingsway, London, W.C.2. Please send me full details of service with the W.A.A.F.

WF 167/21/B

Affiche 1940: "Sign up with the WAF"

Tell me . . . which are the **important jobs today?**

Whenever an interviewing officer sees a really intelligent girl, she knows that she is likely to be asked this question. 'Important jobs' she may say. 'Why there are hundreds. Have you thought, for instance, of Radiolocation?'

And if the girl is interested in Radiolocation she will find the best of openings in the A.T.S.

There is no question about this, for the A.T.S. is a service in which girls are allowed an equal chance with men in every side of Radiolocation. In this service they may qualify for the highest grades of work at the highest rates of pay.

You may be doubting whether you are a suitable person to take up Radiolocation. You need not doubt.

Most girls, if they have neat sensitive fingers and good eyesight, do well in Radiolocation. Some do even better than men! Other important qualities are accuracy, patience and willingness to learn. And of course, you will be no use at all unless you are very trustworthy... because this is secret work.

Although the work on this new secret device is very absorbing and highly paid and is particularly suitable for the average intelligent woman, it will not appeal to everyone.

Some girls will prefer the A.T.S. cookery courses where they can learn dietetics and become a 'messing officer.' Some will want to go on improving their shorthand speeds. Copy typists may want to take up teleprinting and join the Signal Corps.

There are 'important jobs' in plenty in the A.T.S., and if you want to know more about them, you should go and have a quiet talk with the interviewing officer at your local Employment Exchange, or at any A.T.S. or Army Recruiting centre. This will give you a chance to ask some of the more private questions that may occur to you.

POST THIS COUPON to the A.T.S.

Please send me very clear details about all jobs in the A.T.S.

MRS/MISS.....
ADDRESS.....
AGE..... (in brackets) Age limits, 17½ to 43. Special courses available under 17½. Ex-service women may volunteer up to 49.

Affiche 1941: "Wich aretje the IMPORTANT Jobs today?"

September 1944: "blijde intrede" van de bevrijders

September 1944: aanknopen van nieuwe relaties!

Optocht van vrouwelijke US militairen (1945)

Politieke, professionele, economische en sociale eisen

Doch het ging om *heel wat meer* dan enkel het vrouwenstemrecht ! De vrouw was immers op een keerpunt gekomen, *in alle opzichten*, niet alleen politiek maar ook professioneel, relationeel, sociaal en economisch. Reeds in april 1945 (dus toen de oorlog nog niet helemaal voorbij was!) hield de “Union des Femmes” in Luik een goed bijgewoonde bijeenkomst (...trouwens zeer discreet ook bijgewoond door de nog maar pas heropgerichte Staatsveiligheid!). Men had het over veeleer “onschuldige” eisen, zoals gezinsuitkeringen, kinderdagverblijven en hygiëne in kraamklinieken, ... maar daarnaast werd ook al gepleit voor “gelijk loon voor gelijk werk” en voor “de strijd tegen vooroordelen en obstakels die het de vrouwen onmogelijk maken *hogerop* te geraken in de politiek, het onderwijs, de wetenschap en de zakenwereld”. Staatsgevaarlijk? Om dat in positieve zin om te buigen, was er slechts één middel : “Volstreckte gelijkheid van mannen en vrouwen *voor de wet!*”.

Toch waren er nog “vertragingmanoeuvres”. Zodra de oorlog eindigde, slaagde men erin om een stuk van de zelfstandigheid die vrouwen *feitelijk* hadden verworven, in alle stilte af te pakken , terug naar hun plaats als “moeder aan de haard”. Dit ingevolge de verontrustende daling van het *geboortecijfer* (reeds vastgesteld tijdens de bezetting ,en al voordien in de jaren dertig), gepaard met extraverlies van mensenlevens in de oorlog, evenals de vele gehandicapten, invaliden en chronisch zieken door oorlog en bezetting. De werkgevers vreesden voor een snel aanzwellend tekort aan arbeidskrachten, in 1944/1947 tijdelijk reeds reëel ingevolge het “wegzuigen” (via hogere lonen) van arbeiders en technici door de geallieerden. Vandaar een gezinspolitiek met haardvergoedingen, geboortepremies, kinderbijlagen en sociale huisvesting. Bovendien werd in die naoorlogse periode gevreesd voor een economische crisis zoals in de jaren dertig, met een hoge en langdurige werkloosheid en dus meteen ook de noodzaak van “het *maximaal en prioritair* veilig stellen van tewerkstelling ten behoeve van *mannen als kostwinner*”. Een argument dat nog gold tot in de jaren tachtig ! *I know my place* ...

Maar niemand kon de “bayboom” voorspellen, die al begon in de late jaren veertig en slechts zou beginnen afnemen in de “golden sixties”, toen de vrouwen werden “weggezogen” naar de industrie en het bedrijfsleven, ingevolge een door hoogconjunctuur schreeuwend tekort aan arbeidskrachten ! Voor de vrouwenemancipatie hebben die “golden sixties” meer gedaan dan wat dan ook ! Aan de poort van de meisjesscholen stonden de werkgevers de “laatstejaars” van het beroepsonderwijs op te wachten om ze elkaar af te snoepen voor allerlei banen die snel moesten ingevuld worden. Met een diploma van volledige humaniora kon je het beroepsleven met het volste vertrouwen instappen, met het vooruitzicht op een mooie en snelle carrière in de banken, verzekeringsmaatschappijen of in overheidsdienst. En dat gold *ook voor vrouwen*. Werkgevers vroegen zich niet af, of je een man of een vrouw was, of eventueel een Marsmanneltje. Zij hadden *dringend* goed opgeleid werkvolk nodig!

In een dergelijke conjunctuur was het voor vrouwen niet meer zo moeilijk om ook tegemoetkoming aan sociale en professionele “verzuchtingen” af te dwingen, des te meer daar nu ook al vrouwelijke militanten hun weg vonden in de vakbeweging en in de jongerenorganisaties van politieke partijen of in mantelorganisaties zoals “Vrouw en maatschappij” (CVP) of “S.V.V. – Socialistische Vooruitziende Vrouwen”. De partijbesturen hadden immers ook al gevoeld van waar de wind waaide en waren er nu als de kippen bij, om hun deel van de koek binnen te rijven. Want het ging hier om een uitermate belangrijk kiezerskorps, ... namelijk ruim *de helft* van de bevolking ! Elk zegge het voort !

Die daling van het geboortecijfer was ongetwijfeld grotendeels het gevolg van het strikt *individueel* invoeren van een *geboorteregeling*. Jarenlang (en in sommige kringen tot vandaag!) een zeer groot “taboe”. Aanvankelijk was de Overheid hiervoor niet gewonnen ... en heel zeker ook niet de Kerk ! Merkwaardig is wel dat *reeds in 1921* in Londen door “pionier” Marie Stopes (auteur van *Married Love*, 1918) “The Mothers’ Clinic” werd opgericht, vanuit haar bekommernis omtrent het schrijnend lot van bestendig zwangere vrouwen in sloppenbuurten. Al vlug had ze zelfs “rijdende klinieken”, die tot in de verste dorpen wisten door te dringen. Vanuit “la douce France” voerde zij in Engeland het eerste bruikbaar anticonceptiemiddel in, het pessarium. Ongeremde bevolkingsaangroei is intussen in toenemende mate de hoofdoorzaak geworden van al de problemen van Derde Wereld landen, ... die nu ook naar ons “geëxporteerd” worden via “migratie”. En het is zinloos en onverantwoord dat zelfs in oorlogsgebieden (zoals in en om Syrië) nog steeds zoveel kinderen geboren worden ! Maar het is toch wel typisch dat niemand hierop de aandacht vestigt, ook al zijn al die vluchtelingen niet plots op de dool geraakt maar hebben zij een verleden achter zich van jarenlange doffe ellende.

Besluit

Anders dan velen hadden verwacht of gehoopt (vooral in politieke kringen), was die naoorlogse periode geen “restauratie”, geen “terug naar weleer”, ook niet in de positie van de vrouw. Maar het was *niet onmiddellijk* een beslissend keerpunt. Het was veeleer een *schemerzone* tussen continuïteit en verandering, tussen restauratie en vernieuwing. De voorheen vrij holle begrippen “democratie” en “burgerzin” hadden wel een *diepere* betekenis gekregen. Vandaar dan ook de hevige afkeer tegen “dictatuur” en “incivisme”. In heel die complexe problematiek (die uiteraard enorm belangrijk was voor de ontvoogding van de vrouw) hebben drie *fundamentele* factoren een grote rol gespeeld :

1. Veel van die veranderingen ingevolge oorlog en bezetting, waren eigenlijk niet zo nieuw doch veeleer het benadrukken en versnellen van “trends” die *al voordien* merkbaar waren, zoals bijvoorbeeld het ontstaan van een consumptiemaatschappij en de culturele “amerikanisering” .
2. Door de *combinatie* van frustraties en trauma’s uit de oorlog, samen met de beangstigende druk vanuit de Koude Oorlog, ontstond al vlug een nieuw “conformisme” , met de nadruk op “family values” (trouwens nog steeds actueel!), een traditioneel gezins- en huwelijksleven (liefst met “kroostrijke gezinnen”), en “de moeder aan de haard” (en niet in het bedrijfsleven).
3. Pas in “the golden sixties” kwam de ontvoogding van de vrouw weer op het goede spoor, als eindpunt van een “lange bevrijding”, en dat heel eenvoudig “par la nature des choses”, omdat het niet meer anders kon. Men had de vrouw *nodig* ! Niet langer enkel en alleen “aan de haard”.

Op al die vrouwen is ongetwijfeld toepasselijk wat Adam Grant stelt in “Originals : How non-conformists move the world” : “Though we think of innovators as creative free spirits who flout convention, the most effective ones are actually practical, operating from *within the system* to effect change in the wider world. Their original ideas are what drive *social progress* for the rest of us!” (5)

Tot zover een *collectieve* benadering. Maar dat neemt niet weg, dat er *individueel* enkel sprake was van “voor” en “na” de oorlog. De oorlog was dus duidelijk voor iedereen *persoonlijk* een

breekpunt geweest, een afscheid van gisteren én een stap in het onbekende van een nog onzekere toekomst. Door de vrouwen in het bijzonder werd deze omwenteling ervaren als onherroepelijk en bestendig, zij het dan met horten en stoten en onvermijdelijke vertragingmanoeuvres. Zij kwamen van heel ver en zijn nu intussen al flink doorheen “de glazen koepel” gestoten. Maar zij zouden wel nooit mogen vergeten dat zij dit te danken hebben aan al die naamloze en onbaatzuchtige strijdsters op de meest diverse plaatsen en in allerlei vaak uiteenlopende toestanden en voorwaarden. En voorts ook nooit uit het oog verliezen “ l’illusion de se croire important ...”. En hierbij past *ook nog* het volgende :

Als “Person of the Year” koos TIME in 2015 voor Kanselier Angela Merkel , “Chancellor of the free world”, “for her sense of dignity, compassion and humanity”. Dit staat in uiterst schrille tegenstelling tot een sinistere voorganger als *Reichskanzler*, die als een huiveringwekkend toonbeeld van helse onwaardigheid, ongevoeligheid en onmenselijkheid de geschiedenis is ingegaan, precies en exact het *tegenovergestelde* van deze Kanselier! *Voor het eerst* in de moderne geschiedenis heeft Duitsland zich voor heel de wereld doen opmerken - *welke ook* uiteindelijk de uitslag ervan moge zijn - door een menslievend en edelmoedig gebaar, een positief en waardevol *signaal* dat niet onopgemerkt is voorbijgegaan doch een diepe indruk heeft nagelaten, zeker bij het naderen van “Weihnachten” en “weil in der Herberge kein Platz für sie war”. In het nazi magazine “Signal” zou een dergelijk signaal in striemende bewoordingen zijn verketterd (en *ook nu nog* blijkt dit in brede lagen van de bevolking het geval te zijn!). Niettemin, wat betreft vrouwen aan de top, hebben de Britten enkel een feeks als Thatcher kunnen voortbrengen (t.a.v. de huidige premier is het nog even afwachten!), terwijl de Duitsers - *wat er ook van zij* - nu toch kunnen bogen op een *geconsacreerde* charismatische icoon als Merkel. *Jawohl, wir schaffen das !* Zij zal wel beseft hebben dat die uitspraak - *indien* verkeerd geïnterpreteerd - een *aanzuigeffect* kon op gang brengen in de toestroom van vluchtelingen, maar zij zal wel *vooral* beseft hebben dat dit, voor het eerst sedert een eeuw, Duitsland *totaal anders* op de wereldkaart zou brengen, niet langer via de aanslepende herinnering aan militarisme, racisme, haat en Holocaust. In een recent verleden zes miljoen joden “erledigt” en talloze “Volksfeinde” en *Untermenschen* en nu onthaal en poging tot *inburgering* van een miljoen vluchtelingen? Welke *mannelijke* politicus zou dit ooit hebben aangedurfd ? Maar spijtig genoeg was, totaal onverwacht, het daaropvolgend Silvesterschandaal in Keulen een lelijke streep door haar *Willkommenskultur*,... uiteraard koren op de molen van de onuitroeibare meute van neonazi’s en rechtsradikalen, gevolgd door de klassieke *Mitläufer* die zich bang en onzeker voelen ... en nu ook al gevolgd door verontruste burgers die niet meer weten wat ze ervan moeten denken! De geschiedenis zal moeten uitwijzen wat ten slotte het zwaarst heeft doorgewogen : de eeuwige vluchteling , *nicht und nie erwünscht oder willkommen*, of doorbraak - nu op *alle* fronten - van *das ewig Weibliche* ? “ Welche Haltung ist angemessen ? Herz oder Kopf ?? Herz und Kopf gehören zusammen !” (Der Spiegel, 51/2015) (6)

Voor *ons allen* is dat erg *confronterend*. Je moet je even voorstellen dat je zou behoren tot een volk dat de schande en schaamte van zichzelf en van de wereld is, en met wie *niemand* zijn geschiedenis wil gemeen hebben, ingevolge onnoemelijke schanddaden die eeuwig zullen blijven nazinderen. Nu was er plots een unieke kans om zich voor die wereld *totaal anders* voor te doen, vergelijkbaar met het optreden van Nick Winton, *Britain’s own Schindler*, die kort voor W.O.2 een groot aantal joodse kinderen, op *eigen* initiatief en met eigen middelen, tijdig wist weg te krijgen uit het door de nazi’s ingepalmde Tsjechoslowakije. Uit schaamte om Chamberlains *verraad van München* in 1938, voor de Britten al evenzeer een eeuwige

schande ! Hij kreeg geen waardering ... en veel tegenwerking. Joden waren immers *nergens* welkom, *ook niet in België*. Er was voor hen geen plaats in de herberg, "anständige Leute die ihren schwierigen Situation mit trüben Gelassenheit und alltäglichen Angste begegneten" (7). Rijkswachters bewaakten onze Oostgrens en hielden vluchtelingen tegen, ... traumatiserend, vooral omdat er kinderen bij waren. Wie toch erin slaagde om binnen te dringen, werd vaak opgepakt en terug over de grens gezet, het KZ en een zekere dood tegemoet. Ook al een schande, maar dan wel *voor ons* ! De Chef van de Staatsveiligheid had goede "collegiale contacten" met SS-Reichsführer Himmler en SD-Chef Heydrich, in het kader van een "normale" internationale samenwerking tussen "Sicherheits- u. Polizeiführer" (een voorloper van Interpol). Hij was daar een graag geziene gast "als williger Erfüllungsgehilfe deutscher Politik". Maar het is van vrienden dat je het moet hebben : als beloning werd "neutraal" België in 1940 overvallen, ... terwijl toch nog een groot aantal *verdachten* (communisten, joden, flaminganten, ...maar *geen nazigezinden!*) werden opgepakt en weggevoerd naar Frankrijk , met in Abbeville een massamoord - met *politieke* gevolgen - waarvoor de Staatsveiligheid *indirect* verantwoordelijk was, incl. al het leed van overlevenden van die helletocht die eindigde in afschuwelijke interneringskampen. Er zijn de voorbije jaren al allerhande spijtbetuigingen geweest (recent nog vanwege president Hollande in verband met de medewerking bij de uitroeiing van zigeuners tijdens W.O.2), maar nooit volgde hieromtrent een spijtbetuiging van de Belgische of de Franse regering. En erg *vrouwonvriendelijk* : het ging ook om "*staatsgevaarlijke*" vrouwen (waarvan sommigen werden vermoord!), een onthutsend feit waarover historici liever zwijgen. Zij hebben het over politiek verdachte *weggevoerden*, dus *allemaal mannen*, want welke vrouw hield zich toen bezig met politiek ? Zij had niet eens stemrecht ! Hoe kon zij "staatsgevaarlijk" zijn ?? Maar *wie was staatsgevaarlijk?* Wie was een publiek gevaar ?? Kennelijk heeft (anders dan de waakzame Militaire Inlichtingendienst) de Staatsveiligheid zich veelal *vergist* van tegenstander, als gewillige dienaar van een establishment, dat - goed verborgen achter de schermen - zich in mei 1940 heeft *ontmaskerd*, om dan op te gaan in de *economische collaboratie* (die reeds begon in de jaren dertig!). Vergelijkbaar met de Loge "P.2" van Licio Gelli in Italië, ook al in verband met occulte inlichtingendiensten. Maar als traditioneel en *feitelijk* aanhangsel van een machtssysteem,... ging het om een vergissing ?? "Hinter amateurhaften wenn auch willigen Polizisten und Beamten verborg sich ein habsüchtige, menschenverachtende Oberschicht, mit einem Selbsterhaltungstrieb und Hass gegen Kommunisten, Sozialdemokraten, Gewerkschaften, Juden, christlich Alternativen, Separatisten und "Parasiten" im Körper der Volksgemeinschaft", aldus een ex-officier van de *Militärverwaltung* (8). Ja, die Duitsers hadden ons goed door !

But the times are changing! Aan het veiligheidsprobleem dat nooit vooral een geldkwestie geweest is, doch veeleer een zaak van *correcte* politieke wil en inzicht, modern overheidsmanagement en *international networking*, wordt nu plots veel geld en energie besteed. Maar wordt dit een *Patriot Act*, een aangroeiend en op macht belust veiligheidsapparaat? *Safety first* ! Of zoals Gronda het schamper uitdrukt in *Focus* (5/2016): "Als we maar veilig afgeschermd worden van de migrant en veilig over straat mogen in Molenbeek!". Het veiligheidsbeleid is in westerse democratieën nooit veel meer geweest dan een *normatief begrip*, nauwelijks concreet en doelgericht ingevuld, marginaal of halfslachtig , onvoldoende preventief, proactief of anticiperend (... vaak ook met een "verborgen agenda"). Een ontgoochelde Amerikaanse collega zei na 9/11 "The ground game is an *empty box*. We *failed to capture the real sense of peril!*". Een lege doos in een mooie verpakking! Een onhoudbare toestand waarvoor wij nu een prijs moeten betalen! Heinrich Winkler heeft het in *Die Geschichte des Westens* over "das normative Projekt", een (via *normen* en waarden)

opbouwproject waarop rechten en vrijheden *moeten* gebaseerd zijn, *zonder* onderscheid van geslacht, ras, religie of overtuiging. En hierin heeft ook de lange strijd om de *vrouwenrechten* een belangrijke rol gespeeld! Maar het gaat zelden om de belangen van de gemeenschap, maar veeleer om *macht en geld*, tot zelfs in de sport ! Eeuwenlang hebben vrouwenrechten *nooit echt* een plaats gevonden, omdat het duidelijk zeker niet ging om het verbreden doch, integendeel, het *beperken* van keuzemogelijkheden van het individu, en niet om eenheid in verscheidenheid maar om onderdrukking en uitbuiting van *minderheidsgroepen*.

Maar nu prijkt het standbeeld van Nick Winton in het Londens station waar destijds al die kinderen “aanspoelden” op de drempel van een nieuw en hoopvol leven , dat hun plots en onverhoopt werd aangeboden. En met verwijzing naar “Schindlers list” heeft men het nu ook over “Winton’s list”, de lijst van zij die dankzij deze Engelse weldoener konden ontsnappen aan dood en vernietiging. Het aangrijpend verhaal van “Schindlers list” (veel later een bestseller én verfilmd) zou in nazi Duitsland achteraf volgen, maar past evengoed in dat Bijbels beeld van die éne eenzame Rechtvaardige onder de talloze onrechtvaardigen. De strijd om de vrouwenrechten was duidelijk al evenzeer de strijd voor een minderheidsgroep, maar dan wel een *sociologische* en niet een numerieke minderheid !

Deze kroniek gaat over kleine eenvoudige mensen in een groots en complex verhaal. Vrouwen die het gewaagd hebben om de sprong te maken in het onbekende, ook al speelde dit zich meestal slechts af binnen het eigen gezin en huishouden. Meestal hadden zij ogenschijnlijk geen schijn van kans op welslagen, maar verbeteren en koppig hebben zij *hun eigen wil* doorgezet! Zoals in de onsterfelijke verzen van Dylan Thomas “Do not go gently into that night, but rage, rage against the dying of the light!”. Gewezen US *Secretary of State* Madeleine Albright meende hieraan te moeten toevoegen “Just remember there is a special place in hell for women who don’t help each other!”

= = = = = = = = = =

Oostende heeft qua bevolking al eeuwenlang een kosmopolitische samenstelling gekend. Rare vogels en vreemdsoortige kornuiten zijn er voortdurend “aangespoeld”. Merkwaardige lotsbestemmingen kwamen in vervulling, zowel aan de wal als op zee. Die unieke samenstelling heeft tot vandaag een sprankelend maatschappelijk en ook artistiek leven bevorderd, waarin die typische Oostendse vrouw zich nooit onbetuigd heeft gelaten, ook al was het vooralsnog niet op het voorplan. Zij is immers altijd een “ruustebuuste” geweest ! “d’Ostendsche meisjes sien soo lief en net. En ik hem er m’n gedachten op gezet. Ze sien de wèèrld roend gekend. De schoone meisjes van de stad Ostend!”

(wordt vervolgd)

VERTALING :

- (1) Je kon jezelf de begoocheling maken ergens belangrijk te zijn, terwijl het in werkelijkheid erom gaat, iedere dag de kleine stukjes geluk te vinden die, alles te saam, je écht gelukkig maken !
- (2) Een secretaresse stond destijds niet goed genoteerd, zelfs in oorlogstijd, want men geloofde dat alle vrouwelijke bedienden voor hun werkgever slechts een voorwerp van genot waren. Ik was de allereerste vrouw in de familie die buitenshuis ging werken. Vandaag kan men zich niet inbeelden dat ik voor tantes en nonkels de *oneer* moest verbergen van te moeten werken voor een broodwinning, en, in elk geval, voor een extra-inkomen tegenover loonderving als vluchteling in een vreemd land.

- (3) Gruwelijk verweven met de vertwijfelde zoektocht naar een correct afscheid van gisteren.
- (4) Dit was een verschuiving van mannelijke overheersing naar gelijkheid van man en vrouw. Dit veroorzaakte een crisis van de mannelijkheid. Het verlaagde hun zelfbewustzijn. In hun gezinsleven konden zij niet langer doen wat zij werden verondersteld te doen.
- (5) Hoe non-conformisten de wereld in beweging brengen: ook al zien wij vernieuwers als vrije creatieve geesten die spotten met conventies, toch zijn de meest efficiënte zij die eigenlijk zeer praktisch zijn, opererend *binnen het systeem* om wereldwijd verandering op gang te brengen. Het zijn hun oorspronkelijke gedachten die voor ons maatschappelijke vooruitgang tot stand brengen.
- (6) Welke houding is passend ? Vanuit het hart of vanuit het hoofd ? Hart én hoofd horen samen !
- (7) Fatsoenlijke mensen die hun moeilijke toestand ondergingen met droefgeestige gelatenheid en met dagelijkse angstgevoelens.
- (8) Achter nogal amateuristische maar toch gewillige politiemannen en ambtenaren hield zich een hebzuchtige en mensenverachtende elite verborgen, met een drang naar zelfbehoud en tevens haat tegen communisten, sociaaldemocraten, vakbonden, joden, christelijk alternatieven, separatisten en zogenaamde parasieten binnen de geledingen van een volksgemeenschap.

HEDENDAAGSE BEELDENDE KUNSTENAARS IN OOSTENDE

door **Norbert HOSTYN**

227. PEERE Firmin

Oostende, 1932 – 1991

Kunstschilder-graficus; opleiding aan de Stedelijke Kunstacademie in Brugge en Oostende; laureaat Schilderwedstrijd A. Vermeylenfonds, Bredene, 1983.

Literatuur :

Lexicon van de Westvlaamse beeldende kunstenaars, 7, Brugge, 1998.

228. PENNINCK Stefaan

Stuccreaties en gipsen basreliëfs

Tentoonstellingen :

-1998, Oostende, Zeezotje

229. PERNEEL Paul

Brugge, 1958

Beeldhouwer; studies aan het Hoger Sint-Lukasinstituut in Gent (afd. beeldhouwkunst); leraar beeldhouwkunst aan de academies van Tielt en Oostende; realiseerde het monumentaal project "De Open Poort, Doorbraak tot het Zelf" in de tuin van de Psychiatrische Kliniek O.-L.-V. in Brugge en het omgevingsproject van Xylos nv. in Brussel.

Leerlingen : oa. Gerarda Caura, Angelina De Kesel, Eric De Kievith, Dirk Lamote, Julien Mechele, Linda Molleman, Simone Monteyne, Lucienne Simons-Portier, Josyane Vanhoutte

Literatuur :